

נולד ב - 1.5.1922

נפטר ב – 12.7.2010

היה נשוי לאטי

אב לנועם ויעל

פרידה ממנחם

כתב נתן שחם:

בחודשים שבין הניתוח והנפילה הקשה בדרך מקב-קור, כשהיינו צועדים יחד, כל יום באותה השעה ובאותו המסלול, הזיכרון הקרוב של מנחם נמחה כמעט כליל, אף כי זכר היכן ובאיזו שעה ניפגש ובאיזה מסלול נלך. אבל עד בוקר המחרת שכח מה שנאמר בשיחות ביום אתמול. הוא היה מסוגל לשמוע אותה הבדיחה יום אחר יום ולצחוק כאילו שמע אותה בפעם הראשונה. ואז בתוך האפלה היורדת עליו, דווקא הזיכרון הקדום התעורר לחיים. הוא זכר פרטי פרטים מימי הילדות בפולין וימי הנעורים בארץ, בבית הספר הטכני ובתנועה, ומדוע כינוהו אודלו, ואת שמות החברים והחברות שעזבו את התנועה לפני שנות דור ומה אמרו ובמה טעו, ועוד פרטים רבים, חשובים יותר וחשובים פחות, מימי שירותו בצבא הבריטי ושנותיו הראשונות בבית אלפא.

העבר הרחוק הקרין על ההווה. והוא היה מסוגל לתאר את תולדות חייו כהתפתחותו של נער קצר רוח ומהיר חמה לגבר מאופק ונוח לבריות. ואכן בשנותיו האחרונות החליף ההומור את התגובות מהמותן. חבריו יזכרוהו תמיד כאדם חכם ונדיב. אדם שאפשר לסמוך עליו שהתבונה לבדה מדריכה את מעשיו ואיננו שומר טינה אפילו לזה שראוי לה. בזיכרון הרחוק שלו לא היה לי חלק. לא הייתי בשדה צפון ולא נפגשנו

אלא אחרי שמנחם חזר מאיטליה שבה מילא תפקיד בשירות המדינה שבדרך.

את שמו הכרתי היטב. כי הוא היה רשום בתעודת הזהות שלי. כשהנפיק מטה הפלמ"ח תעודות זהות מזויפות ונתבקשנו לבחור לנו שם בדוי בחרתי להשתמש בשם של אדם אמיתי. שאלתי אחד מחברי שדה צפון מי מחבריהם משרת בצבא הבריטי ואיננו בארץ, ולתעודה הנושאת את שמו הדבקתי התמונה שלי. כך שבמשך שנתיים וחצי הייתי מנחם, עדיין לא אגמון, וגמרתי בדעתי להשמיד את המסמך המזויף ביום שמנחם האמיתי יחזור לארץ.

חשבתי אז שהוא ואני לעולם לא ניפגש. אז עדיין לא ידעתי שכעבור שנים מעטות אהיה גם אני חבר בית אלפא וכי שנים רבות אנחנו עתידים לעבוד יחד ולגור בשכנות עד שיום אחד נגלה שבעצם אנחנו חברים קרובים. אפילו קרובים מאוד. הזיכרון הרחוק היה מלא חברים משותפים וזיכרונות משותפים. הוא דיבר רק על אלה שחיבב, אהב להיזכר באירועים מחיי הילדים ובמי שטיפלו בהם וגיננו אותם. ממלחמת העצמאות סיפר רק על אירועים של מה בכך. היו גם זיכרונות קודרים אבל הוא בחר לדבר רק על כישלונות קלי ערך. הוא היה איש של תבונת כפיים שהייתה במרוצת השנים לחכמת חיים ולכוח פיס. ימים רעים ידע מנחם אחרי שנחתם גורלו בבית הסיעודי. דומני שהבין מה שאמרנו לו והתייסר מזאת שלא נמצאו לו המילים להשתתף בשיחה, ואולם גם את הכישלון הזה פטר בחיך. ואילו את המזג הסוער, אם צץ פתאום, כיבה בבת אחת. ואט אט כבה לעינינו האדם שהיה מן האנשים שעליהם אמרו חז"ל שעליהם העולם עומד.
נתן ש.

כתב אריה אהרוני:

הנה גם אתה, מנחם, פרשת ממשפחתך מהחבורה של ימי נעורייך, "גדוד השדה" צפון, ומקיבוצך, קיבוצנו, שעשינו בו את רוב שנותינו. ניחנת בכוח נפשי רב, ובחוכמת חיים מופלאה למין חמי ילדותך. "הזיכרון הקדום ביותר שלי" סיפרת "אימא בהריון, ואני ואחותי הולכים יחד לבקר את אבא, הנוטה למות. השנה 1929. הוא חולה ארבעה ימים בדלקת ריאות. נכנסים לחדר, מחבקים אותו, לא מבינים מה קורה. אני מרגיש שנודף ממנו ריח תרופות, ואז אני מבין פתאום, שמביאים אותי להיפרד ממנו. הייתי כבן חמש וחצי" באחד במאי 1933 מממשת אמך את צוואתו של אביך, ואתם עולים ארצה. משימה כבדה, רבת קשיים נטלה על עצמה אמך בהחלטה להיקלט עם ילדיה בארץ. עבדה בקפה "רפאל" כעוזרת טבח, שטפה רצפות, רחצה כלים, וגידלה אותך ואת אחיך יענקל'ה. אחותכם שושנה ז"ל הצטרפה אליכם שנתיים לאחר מכן. רצה הגורל, ובזכות חברותו של אביך עם המורה הנוד זאב, נכנסת ישר לכיתה ד' של בית החינוך לילדי עובדים ולמדת בו עד כיתה ח'. יחד עם רבים מבני כיתתך נכנסת לתנועה, והיית חבר פעיל בגדודנו "גדוד השדה" צפון.

קיבלת מלגה והמשכת ללמוד בבית הספר המקצועי "מכס פיין" וקיבלת בסיס טוב לעבודתך במכונאות. אבל המצב בבית היה קשה, ובגיל שש עשרה וחצי עזבת את ביה"ס, חצי שנה לפני קבלת תעודת הגמר, והתחלת לעבוד בבתי מלאכה של מפעלים שונים.

בקיץ 1940 הצטרפת עם גדוד השדה לבית אלפא. בן עשרים היית כשהתגייסת לצבא הבריטי, בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. לאחר גלגולים רבים סופחת לבריגדה היהודית, ובתחילת 1945 השתתפת בקרבות שהדפו את הצבא הגרמני מאיטליה, ושמך כלוחם אמיץ הגיע אלינו והתגאינו בך מאוד. נשארת באירופה והשתתפת בהצלת שארית הפליטה והעלתה ארצה על כל התעוזה והיצירתיות שנדרשו מהמעורבים בה. ב-1947 חזרת לקיבוץ ומיד סודרת לעבודה בניקוי הזבל בדיר. כשהחלה מלחת השחרור התגייסת לגדוד 13, למרות התנגדות הקיבוץ. השתתפת בקרבות נצרת. בנגב במשלט 86 ובקרבות רפיח. ב-1949 עם כיבוש אילת שבתה הביתה.

בקיבוץ התבלט מיד מעמדך הייחודי. היית מזיגה מופלאה של חוכמת הראש והידיים. היו לך ידי זהב, ולא היה דבר למן הטרקטורים במוסך ועד לאביזרים קטנים של משק בית שלא נעזרו בך. גידלת בחברות למופת דורות של מכונאים.

היית מעורב באופן פעיל בחיי הקיבוץ, וכיהנת בתפקידים כלכליים וחברתיים, למן הוועדות השונות ועד לתפקידים מרכזיים – מזכיר ולאחר מכן גזבר. הקמת משפחה עם אטי, ויחד גידלתם באהבה את נועם ואת יעל. לאחר למעלה מארבעים שנות נישואים אטי נפטרה. כשקשרת את גורלך עם מאירה, שמחנו כולנו, אבל למרבה הצער התאכזרו החיים אליכם. נאלצתם לעבור לבית הסיעודי, ומאירה נפרדה מהחיים לפניך. לא אשכח כל עוד בחיים חייתי, איך קמת בשיחת קיבוץ ודרשת להפסיק את גינוי משפחתנו בשיחות הקיבוץ, כיוון שהיו דעותינו שונות מדעת הרוב. היה שלום מנחם. אריה אהרוני.

כתבה סמדר גלילי:

אנחנו נפרדים ממך היום, איש יקר, מיוחד וצנוע. הכרתי אותך לאורך שנים כבעלה של אטי ואביהם של נועם ויעל, כחבר חכם ואנושי. במזכירות בה הייתי פעם חברה, התרשמתי מחוכמתך הרבה, אבל יותר מכל מהדרך האנושית בה התייחסת לכל סוגיה ועניין. מנחם המנחם - כשמך כן אתה – מנחם וזורע טוב על סביבותיך. לפני שנים לא רבות הפכת לבן זוגה של אימא שלנו. אהבה מופלאה פרחת ביניכם בשלב מאוחר של חייכם, לאחר ששניכם שבעתם חיים מלאים, שזורים בשמחות ועצב רב. לא הייתה זו זוגיות של ידידות ותמיכה, הייתה זו בפירוש אהבה. אהבתם לעשות הכל ביחד – לטייל ברגל ועל הקטנוע, לקרוא, לצפות בטלוויזיה, לבשל, לארח חברים ונכדים, לגדל במשותף את "כושי".

לפעמים, בעיקר בתקופת החלמתך מניתוח המעקפים שעברת, שיתפת אותי בכמה טוב לך עם אימא, כמה מעניין לכם, ואיך אף פעם אינכם רבים... ילדינו ואנו כל כך שמחנו בקשר המלבלב הזה שנרקם ביניכם, אבל פשוט נקשרנו ואהבנו אותך, איך אפשר שלא – איש נבון ורהוט, המדבר תמיד בשקט עם הסמך והצדי השורקות, העיניים הכחולות החכמות והטובות, בעל ידי זהב, צנוע ומרעיף טוב לב ואהבה על הסובבים אותך – אימא, החברים, אנחנו והנכדים. סבא מנחם נקראת בפייהם עד מהרה, כי בדרכך השקטה והטובה ידעת לשבות את ליבם. שלום לך סבא מנחם שלנו – אנחנו אוהבים אותך מאוד, מגיע לך לנוח על משכבך בשלום.

תמיד נזכור אותך.
סמדר גלילי הכהן.

כתב אבנר הכהן:

באחד מביקורי האחרונים בבית-אלפא יצאנו לשוטט יחדיו בנקודה. אתה יושב זקוף בכיסא, עיניך הפעורות מחייכות, מבטך הסקרן סוקר וחוקר כל מקום ופינה, כולך דריכות וערנות. אני מספר ומעלה זיכרונות, ואתה מהנהן וגלה ביטוי שמחה. המקלחת הישנה, תעלת המים, ... האורווה שהפכה לחנות יד שניה, מחסן התבואות שהפך לכלבו... משלימים את הסיבוב בשכונת ההשלמה החדשה – החדרים של ושל מאירה. בית אלפא של מנחם, מנחם של בית אלפא.

מדברים היום על מנהיגות שקטה, מנהיגות דעה, אינטליגנציה רגשית, מנהיגות לא פורמלית - התברכת בשפע בתכונות אופי איכותיות אלה. לא ראינו אותך מתלהם בכיכרות, מדקלם סיסמאות גבוהות וחסרות תוכן, מבטיח הבטחות שלא תוכל לקיים. ידעת לבטא בשקט ובצניעות את השקפותיך וחזונוך החברתי, וגרמת לחברים רבים ללכת בעקבותיך.

היית חבר אמיתי לאימא, השלמתם אחד את השני והפכתם לצמד אוהבים צעיר ברוחו, שגילה את קסמיה וסודותיה של אהבה מאוחרת. ידעתם לתמוך ולחזק אחד את השני בימים קשים של סבל וכאב, שמחתם לפרגן ולחבק ברגעים של שמחה ונחת.

מנחם, אהבנו את עיניך המחייכות והשמחות, את שפת הגוף החברית והאמפטית, את קולך הבוטח והמבין, את שנינותך וחוש ההומור שלך.

נזכור אותך תמיד.

אבנר הכהן

כתב יאיר הכהן:

מנחם יקר, עיניים כחולות וצוחקות. יום אחד אימא קראה לי ושאלה: "מה דעתך? מנחם?" ואני שמחתי עם לבך ומאז התמלא ביתה בשמחה, בשיחה, וריח בישולים. קיבלת אותנו אליך מיד, ואנחנו הרגשנו ממש כמו ילדיך ונכדיך שלך.

נשאת את אימא שלנו על כפיים, והיא המריאה לגובה. טיפחת, טיילת, שוחחת, התווכחת, בישלת ואהבת, ואתת כל זה ליוותה נימת חיוך חם ודאגה כנה. הבחנו בזכותך בגיל היפה, בהשלמה, בהכרת ערך הדברים. מנחם שמבין הכל, שאינו מחסיר פרט, שחלק עמנו את עולמו ועולמנו. מנחם שמעורב כל כולו בהווה שסבבה אותו ואותנו, ורק לכאבך הפרטי לא הרשית להתקרב.

נוח בשלום.

יאיר הכהן

לזכרו של מנחם אגמון – קטע מתוך הספר: "לכבות את השמש"

הארבעה בינואר 1949. לילה גשום וקר. צורפנו ככוח מאבטח לפלוגה מגדוד אחר, שעמדה לכבוש את משלט 102. התוכנית היתה לפרוץ את מערכת הביצורים שממזרח למחנות רפיח, לחדור אל בסיסי הצבא המצרי, שבהם חונים טנקים ותותחים – ולפוצץ אותם. קרבנו בחשאי והגענו למרחק של כמה מאות מטר ממשלט 102.

בין היוצאים לפעולה היה החבלן מנחם אגמון מבית-אלפא, שהצטייד בכלי-פריצה ובשני צינורות בונגלור – צינור הממולא בחומר-נפץ, שנועד לפוצץ חוטי-תיל דוקרניים ולפרוץ דרך לכוח מסתער. מנחם נקבע לחבלן מיספר שתיים. אם חבלן מיספר אחת ישחיל את הבונגלור בין גדרות התייל, וזה לא יתפוצץ, יצא מנחם ויניח בונגלור שני. קור עז שרר. שמיים זכים וכוכבים זוהרים.

מרחוק הבליחו אורות קלושים של מחנות רפיח, וכדורים נותבים התעופפו באוויר. מדי-פעם נשלחו השמימה קרני זרקורים עצבניים בתורם אחר מטוסי אויב. מרחוק נשמע שאון גלים שהתנפץ אל החוף בשצף קצף. הכוח נע בכבדות. בוך דביק נלוש דבק לסוליות הנעליים והשמיע קולות של מציצה. רוח סחפה גרגרי-חול, גבעולים ושיירי אשפה ממחנות רפיח. הגענו למרחק של כמה מאות מטרים מגדר המשלט, ושכבנו על החול הלח. חבלן מיספר אחת יצא לדרכו. הוא לקח עימו מוט בונגלור, זחל עד לגדר, השחיל את הבונגלור מתחת לגלילי התייל, הדליק את פתיל-ההצתה ומיהר לשוב. ציפינו במתח להתפוצצות, שבוששה לבוא.

מה קרה, בונגלור עקר?

לפתע נשמעה לחישה רועמת של המפקד: "חבלן מספר שתיים, קדימה!" מנחם אגמון התרומם והחל לנוע לעבר הגדר. כעבור זמן-מה הגיח זיקוק לשמיים, ומנחם נשכב סמוך לגדר, ואז קרתה התפוצצות. "מנחם נקרע לגזרים!" נפלטה זעקה מתוכי, ונשכתי בכוח את שרוול מעילי. אפילו גווייה לא תישאר. מנחם נמנה עם חבריו הטובים של מאיר אלוני. הם יחד שירתו בבריגדה היהודית במלחמת העולם השנייה, והירבו להתרועע. בעיני רוחי ראיתי לוויה, כשמזכיר-הקיבוץ מציין את חברותם העמוקה ומסיים את דבריו בפסוק המקראי: "הנאהבים והנעימים, בחייהם ובמותם לא נפרדו." מנחם עבר בשלום את כל מוראות המלחמה בנאצים, ולאחר המלחמה נשאר באירופה וסייע בארגון "הבריחה".

קולות של מקלעים ופגזי מרגמות קרעו את הלילה. הכוח הכובש עלה על המשלט ונערך לטיהור. ואז, קרה האסון: כמה פגזי תותחים נפלו בליבה של המחלקה הפורצת, ומפקד המחלקה וכמה מן הלוחמים נפגעו, נוצרה מהומה, המערך התוקף התערער והכוח נסוג מן המשלט. אך מה רבה היתה שמחתי כשלתע הבחנתי, בין החיילים הנסוגים, במנחם אגמון, ההולך ומתנדנד כשיכור. "מנחם, אתה בסדר?" נחנקתי מהתרגשות, רצתי אליו וטפחתי על גבו. הוא חיך ונענע בראשו. הלכתי לידו. זמן-מה לא היה מסוגל לדבר. אט-אט התברר, כי ברגע שהזיקוק עלה לשמיים, הוא היה סמוך מאוד לבונגלור הראשון, ש"נזכר" להתפוצץ. מנחם חטף מכת-הדף עזה בראשו והקסדה "התלבשה" בכוח רב על גולגלתו. "הקסדה הזאת הצילה את חי!" הוסיף והצביע עליה. "לאחר הפיצוץ שכבתי על הגדר והכוח פרץ קדימה." "למה לקח כל-כך הרבה זמן עד שהבונגלור הראשון התפוצץ?" "חבלן מספר אחת חיבר פתיל-השהייה ארוך מאוד, ומפקד-הפעולה איבד את סבלנותו ושלח אותי במקומו. אגב, אילו נפגעת לא הייתי נחשב לחלל צה"ל. התנדבתי למלחמה, ולא חויילתי רשמית לצה"ל." נזכור אותך מנחם כמתנגב לכל משימה וכאחד הבחורים המצויינים.

יהי זיכרך ברוך.

ישראל זמיר